

Sociaal en Cultureel Planbureau

Sociaal domein op koers?

*Verwachtingen en
resultaten van vijf jaar
decentraal beleid*

Peteke Feijten

 @SCPonderzoek

Opbouw

- > Aanleiding voor dit rapport
- > Aanpak en kanttekeningen
- > Beleidsideologie achter de 3D's
- > Verwachtingen vs. realiteit
- > Doelen vs. realiteit
- > Aanbevelingen: herbezinnen en bijsturen

Aanleiding voor dit rapport

- > Decentralisaties per 1 januari 2015 (3D's), nu vijf jaar geleden
- > Losse wetsevaluaties van (o.a.) het SCP:
  - Jeugdwet (begin 2018)
  - Hervorming Langdurige Zorg, waaronder Wmo 2015 (half 2018)
  - Participatiewet (eind 2019)
  - Monitor sociaal domein (over 2015/2016/2017)
- > Behoefte aan inzicht in de *rode draden* -> overkoepelende conclusies

Centrale vragen

- › Welke verwachtingen en doelen had de wetgever van de 3D's?
- › In hoeverre zijn verwachtingen voor de uitvoeringspraktijk uitgekomen?
- › In hoeverre zijn de gestelde doelen voor burgers, samenleving en stelsel behaald?
- › Welke aanbevelingen hebben we voor de toekomst van het sociaal domein?

Aanpak en kanttekeningen

- > Verwachtingen en doelen confronteren met de wetsevaluaties, overall rapportages sociaal domein en aanvullende literatuur
- > Vooral grootschalig kwantitatief en kwalitatief onderzoek
- > Landelijk beeld (geen info op niveau individuele regio's of gemeenten)
- > Gebruikers van individuele voorzieningen centraal door tekortkomingen in de data -> weinig zicht op niet-gebruik
- > Gegevens van vóór de coronapandemie

Beleidsideologie achter de 3D's

- › Financiële houdbaarheid onder druk door toename van beroep op zorg en (inkomens)ondersteuning
- › Burgers zouden teveel leunen op de overheid
  - > overheid zou moeten activeren in plaats van verzorgen
  - > groter beroep op eigen verantwoordelijkheid van de burger
- › Burgers zouden gebaat zijn bij zoveel mogelijk zelfredzaamheid
- › Gemeenten zullen hulp beter en efficiënter kunnen bieden omdat zij 'dichter bij de burger staan'

Verwachtingen voor de uitvoeringspraktijk

- > Vroegtijdige hulp, zo licht mogelijk
- > Integraal werken binnen de 3D's
- > Betere samenwerking
- > Gemeentelijke beleidsvrijheid en ruimte voor professionals
- > Eigen kracht en maatwerk

Verwachtingen vs. realiteit (1)

- › Vroegtijdige hulp, zo licht mogelijk:
  - sociale wijkteams laagdrempelig, maar niet 'outreaching'
  - voor zover bekend weinig verschuiving van 'zwaar naar licht'
  - laag gebruik van mantelzorgondersteuning

- › Integraal werken binnen de 3D's:
  - overlap doelgroep 3 wetten beperkt (deels andere leeftijden)
  - vooral cliënten Participatiewet met Wmo-problematiek
  - belemmeringen voor integraal werken

Verwachtingen vs. realiteit (2)

- › Betere samenwerking
  - sinds 2015 positieve ontwikkeling
  - structurele knelpunten (eigen doelen, schaalnadelen, gegevensuitwisseling, kost tijd)
- › Gemeentelijke beleids(on)vrijheid en ruimte voor professionals
  - rechtsbescherming burgers: regels en protocollen
  - reïntegratie-verplichtingen Participatiewet toegenomen
  - abonnementstarief Wmo; kostendelersnorm

Verwachtingen vs. realiteit (3)

> Eigen kracht en maatwerk

- beroep op eigen kracht en netwerk blijkt niet altijd mogelijk
- cliënten Wmo 2015 het meest tevreden over de hulp van de gemeente, cliënten Participatiewet het minst

Doelen voor burgers, samenleving en stelsel

- > Functioneren van de individuele burger: **participatie**
- > De samenleving als geheel: **zorgzame samenleving**
- > Het stelsel van overheidsvoorzieningen: **helder en houdbaar**

Doelen vs. realiteit

- › Participatie van mensen met een (arbeids)beperking blijft nog steeds achter
- › Samenleving lijkt niet zorgzamer geworden
- › Stelsel van voorzieningen in sociaal domein niet minder complex
- › Bekendheid onafhankelijke cliëntondersteuning hardnekkig laag

Aanbevelingen: herbezinnen en bijsturen

Herbezin op de beleidsideologie: wees realistisch en denk breed

- 1) Wees realistisch over redzaamheid en de zorgzame samenleving
- 2) Reken jezelf niet rijk
- 3) Zorg voor integraal rijksbeleid
- 4) Hanteer een brede definitie van het sociaal domein

Aanbevelingen: herbezinnen en bijsturen

Bijsturen in het sociaal domein: denk vanuit de burger

- 1) Geef meer prioriteit aan kwetsbare groepen
- 2) Verminder complexiteit van regelgeving

Wat kun je in de regio doen?

- > Vereenvoudig de toegang tot zorg en de informatie daarover
- > Werk enkelvoudig waar dat kan, en integraal waar nodig
- > Spoor perverse prikkels op (en los ze op)
- > 'De mens centraal stellen': wat zijn de belemmeringen?

Wat kun je als gemeente doen?

- > Ga actief op zoek naar mensen die onvoldoende in beeld zijn
- > Werk samen met informele helpers en heb oog voor hún noden
- > Vraag het aan je medewerkers die het contact met de mensen hebben!
- > Betrek je inwoners door in hun wereld te stappen

Vervolgonderzoek bij het SCP

Onderzoeksprogramma 'Lokaal: het sociaal domein en de kracht van de lokale verzorgingsstaat'

Hoe kunnen overheid en samenleving ervoor zorgen dat de kwetsbare groepen binnen het sociaal domein de hulp, ondersteuning en kansen krijgen die ze nodig hebben?

Plannen 2021-2025

- > Naast landelijk beeld ook verschillen tussen regio's/ typen gemeenten bekijken
  - > De aanpak en resultaten van (typen) gemeenten onderling vergelijken
  - > De ervaringskennis van professionals meenemen in onderzoek
  - > Resultaten vertalen naar landelijk én lokaal beleid
- > Kennisbehoeften van de Adviesraden Sociaal Domein?

Sociaal en Cultureel Planbureau

Bedankt voor
uw aandacht!

 @SCPonderzoek